

ผลของโปรแกรมพุทธสันติวิธีต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้ง
 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยจังหวัดสงขลา
 THE EFFECTS OF THE BUDDHIST PEACEFUL MEANS PROGRAM
 ON CONFLICT RESOLUTION OF MATHAYOMSUKSA 2 STUDENTS
 AT HATYAIWITTAYALAI SCHOOL, CHANGWAT SONGKHLA

วรลักษณ์ บัวบุศ *

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อพัฒนาโปรแกรมพุทธสันติวิธี ๒) เพื่อเปรียบเทียบการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง ๓) เพื่อเปรียบเทียบการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๖ จำนวน ๑๔ ห้อง จำนวนนักเรียน ๕๘๙ คน ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง นำห้องเรียนที่มีค่าเฉลี่ยของแบบวัดการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีต่ำสุดมา ๒ ห้อง แล้วสุ่มจำแนกกลุ่มเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ ๒๕ คน กลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรม ๑๑ ครั้ง ครั้งละ ๕๐ นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โปรแกรมพุทธสันติวิธี แบบวัดการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี แบบสอบถามความคิดเห็นในการเข้าร่วมโปรแกรมพุทธสันติวิธี วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า ๑) หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๒) หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .๐๕

คำสำคัญ: พุทธสันติวิธี, การแก้ปัญหาความขัดแย้ง

*ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop the Buddhist Peaceful Means Program. 2) to compare the Conflict Resolution by Buddhist Peaceful Means before and after the experiment of the experimental group. 3) to compare the Conflict Resolution by Buddhist Peaceful Means between the control and the experimental group after the experiment. This research was the quasi experimental research. The populations were 589 students in 14 classrooms of Mathayomsuksa 2 in second semester, academic year 2013, Hatyai Wittayalai School, Changwat Songkhla. Two classrooms with the lowest Conflict Resolution by Buddhist Peaceful Means scores were purposively selected and randomly assigned, 25 students in each group, to form the experimental and control groups. The experimental group participated in the Buddhist Peaceful Means Program for 11 sessions, 50 minutes per session. The instruments used were: the Buddhist Peaceful Means Program, the Conflict Resolution by Buddhist Peaceful Means Questionnaire, Student's Opinion towards the Buddhist Peaceful Means Program. The data was analyzed by Mean, Standard Deviation, t – test.

The research results showed that: 1) After the experiment, the Conflict Resolution by Buddhist Peaceful Means scores of the experimental group were significantly higher than their pretest scores at the .05 level. 2) After the experiment, the experimental groups scored significantly higher on the Conflict Resolution by Buddhist Peaceful Means than the control group at the .05 level.

Keyword: Buddhist Peaceful Means, Conflict Resolution

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยให้ความสำคัญแก่เยาวชนในฐานะที่เป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงยิ่งของประเทศ โดยเฉพาะเยาวชนที่เป็นวัยรุ่นจัดได้ว่าเป็นวัยที่สำคัญที่สุด เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยเปลี่ยนผ่านหรือช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาได้สูงถ้าหากไม่ได้รับการดูแลที่ดี เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางความคิด จิตใจ และความสัมพันธ์กับคนอื่น โดยการแสวงหาความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง เพื่อที่จะก้าวไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องพึ่งพ่อแม่ในทางเศรษฐกิจ พึ่งพาเพื่อนในการสร้างการยอมรับและความมั่นใจ อีกทั้งวัยรุ่นถือเป็นวัยที่มีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีการปรับตัวใหม่ๆ ในหลายๆด้าน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์

นับว่าเป็นพัฒนาการที่มีความสำคัญ เนื่องจากวัยรุ่นมีอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ง่ายมีความรู้สึกสับสน ไม่แน่ใจ รู้สึกไม่ปลอดภัย และมีลักษณะอารมณ์ที่รุนแรง ขาดการควบคุมอารมณ์ มักจะแสดงออกทางอารมณ์อย่างเปิดเผย ลักษณะอารมณ์ของวัยรุ่นที่มักส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เช่น ความวิตกกังวล ความอิจฉา ความกลัว ความโกรธ ความรู้สึกผิด ซึ่งมักก่อให้เกิดปัญหาทางพฤติกรรม ส่งผลให้เกิดความรุนแรงของวัยรุ่น

พฤติกรรมของวัยรุ่นเมื่อมีภาวะความขัดแย้ง อาจเกิดจากสาเหตุใดก็ได้แล้วแต่ ย่อมมีปฏิกิริยาหรือการตอบสนองโต้ตอบกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้นได้หลายรูปแบบ ดังที่สัทธ ศัลยศิริ (๒๕๔๘) ได้กล่าวไว้ เช่นใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา การตั้งแค้นริดไถเงินเพื่อนหรือรุ่นน้องในโรงเรียน ช่มชู้คุกคามเด็กที่อ่อนแอกว่า ใช้อาวุธไม่เหมาะสม ส่อเสียด ล้อเลียน ใช้ชีวิตต่างคนต่างอยู่ เมื่อมีงานกลุ่มจะไม่ร่วมทำงานด้วย

การกระทำความผิดของวัยรุ่นที่เกิดขึ้นนี้มีความขัดแย้งกับ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ หมวด ๗ การส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา มาตรา ๖๔ ที่ว่า นักเรียนและนักศึกษาต้องประพฤติตนตามระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษาและตามที่กำหนดในกฎกระทรวงซึ่งกฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้กำหนดไว้เช่นกันในข้อ ๑.๖ มีความว่า นักเรียนและนักศึกษาต้องไม่ประพฤติตนก่อเหตุทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายผู้อื่น เตรียมการหรือกระทำการใดๆ อันน่าจะก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนและยังสอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เพื่อให้เด็กกับวัยรุ่นได้แก่ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมให้วัยรุ่นสามารถอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข

เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมพุทธ คนส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีความรักความเข้าใจกัน ช่วยเหลือกันในเรื่องต่างๆ แต่บางครั้งการสร้างสัมพันธภาพ หรือการรักษาสัมพันธภาพให้ยืนยาวกลับไม่เป็นไปตามความตั้งใจเริ่มแรก เกิดความขัดแย้งกันรุนแรงถึงขั้นแตกหัก ดังนั้นเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นจึงทำให้สัมพันธภาพถูกทำลายลงไป แม้ความขัดแย้งจะเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในทุกหนทุกแห่ง แต่จะต้องมีกระบวนการ วิธีการที่จะคลี่คลายหาทางออก เราไม่อาจจะห้ามไม่ให้เกิดความขัดแย้งได้ แต่เราอาจจะทำให้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นไม่รุนแรง ไม่นำไปสู่ทางตัน และเราสามารถจะสร้างกระบวนการแก้ปัญหาทั้งหลายนั้นได้ พระมหาพรหมมหาโส (๒๕๕๔) ได้กล่าวว่า เหตุผลสำคัญที่ต้องจัดการความขัดแย้ง ก็เพราะว่า ในบางกรณีหากไม่จัดการแล้ว ความขัดแย้งในเชิงลบก็จะเดินทางเข้าไปสู่ “จุดวิกฤติ” อันเป็นจุดที่นำไปสู่ “ความรุนแรง” ในด้านใดด้านหนึ่ง ทั้งความรุนแรงทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม

ทุกวันนี้ความขัดแย้งเกิดขึ้นได้ง่าย แต่ความขัดแย้งไม่จำเป็นต้องนำไปสู่ความแตกแยก หากวัยรุ่นรู้จักใช้พุทธสันติวิธีเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา คือการไม่ใช้ความรุนแรง ตั้งมั่นในความรัก ความปรารถนาดี รู้จักให้อภัย ไม่เบียดเบียนตนเองหรือทำร้ายคนอื่น ยืนหยัดในประเด็นที่ชอบ

ธรรม ดังที่พระไพศาล วิสาโลได้ให้คำนิยามไว้ในหนังสือพุทธสันติวิธีต่อหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้งของพระมหาหรรษา ธมฺมหาโสไว้ว่า “พึงชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ พึงเอาชนะความร้าย ด้วยความดี พึงเอาชนะคนตระหนี่ ด้วยการให้ พึงเอาชนะคนพูดพล่อยด้วยคำสัตย์” ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากัน และมีมิตรเพิ่มขึ้น

โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยจังหวัดสงขลา เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ รับนักเรียนที่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เข้าศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษา ตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ ๑ จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ช่วงวัยของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เป็นช่วงวัยรุ่นตอนต้น หรือเรียกว่าวัยพายุบูแคม มักมีอารมณ์รุนแรง ส่งผลให้เกิดปัญหาตามมา ถ้าไม่ได้รับการแก้ปัญหาที่ถูกต้องก็จะนำไปสู่ความขัดแย้งได้ และเนื่องจากโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย เป็นโรงเรียนในจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษา ทำให้นักเรียนของโรงเรียนมาจากหลายจังหวัดโดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทย ความหลากหลายของนักเรียนนำไปสู่ความหลากหลาย ด้านความรู้ วัฒนธรรม ศาสนา เจตคติ ดังนั้น การใช้ชีวิตร่วมกันในการเรียน การทำกิจกรรมต่างๆ ทำให้มีโอกาสของความเป็นไปได้ที่นักเรียนซึ่งมีความคิดและเจตคติต่างกันเกิดความไม่ลงรอยกัน และถ้าไม่ได้มีการป้องกันที่เหมาะสมอาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างนักเรียนด้วยกันได้ ด้วยความตระหนักดังกล่าว โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย จึงกำหนดพันธกิจของโรงเรียนในด้านนักเรียนข้อที่ ๕ ไว้ว่า พัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่สามารถวิเคราะห์ แก้ปัญหา และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงสร้างภูมิคุ้มกันให้วัยรุ่นสามารถนำวิธีการแก้ปัญหาไปใช้ในการดำเนินชีวิตในโรงเรียน และสามารถนำไปใช้เมื่อเติบโตเป็นเยาวชนและอนาคตของชาติต่อไป

ผู้วิจัยมองเห็นว่าการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยใช้โปรแกรมพุทธสันติวิธี จะช่วยพัฒนาให้วัยรุ่นมีกระบวนการคิดที่ดี รู้จักแก้ปัญหา มองเห็นผลเสียของความขัดแย้งในเชิงลบว่าจะก่อให้เกิดการเผชิญหน้าโดยการทะเลาะวิวาทและทำร้ายซึ่งกันและกัน ซึ่งการแก้ปัญหามาหลักพุทธสันติวิธี เป็นการแก้ปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง ไม่ทำร้ายกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ รู้จักรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนต่อกันไว้ และช่วยฟื้นฟูความสัมพันธ์ที่ได้ถูกทำลายลงไปให้กลับมามีความสัมพันธ์อันดีต่อกันใหม่ ส่งผลให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อพัฒนาโปรแกรมพุทธสันติวิธีต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยจังหวัดสงขลา
๒. เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมพุทธสันติวิธีต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
๓. เพื่อเปรียบเทียบการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

สมมติฐานการวิจัย

๑. หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีสูงกว่าก่อนการทดลอง
๒. หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีสูงกว่ากลุ่มควบคุม

วิธีการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองได้แก่โปรแกรมพุทธสันติวิธีต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เป็นโปรแกรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยมีผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คือ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๔ ท่านเป็นผู้ตรวจความเหมาะสมของโปรแกรมพุทธสันติวิธี แบ่งการดำเนินการเป็น ๑๑ ครั้ง ดำเนินการสัปดาห์ละ ๒ ครั้ง ครั้งละประมาณ ๕๐ นาที

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒.๑ แบบวัดการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี

๒.๒ แบบสอบถามความคิดเห็นในการเข้าร่วมโปรแกรมพุทธสันติวิธีต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งภายหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมแต่ละครั้ง

การดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลอง ตามขั้นตอนต่อไปนี้

๑. ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย จังหวัดสงขลา เพื่อขออนุญาตในการดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๖ เป็นกลุ่มตัวอย่างและขออนุญาตในการใช้สถานที่ในการดำเนินการทดลอง

๒. ให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบวัดการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีก่อนทดลองโดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการที่นักเรียนทำแบบวัดการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีทั้งระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

๓. ผู้วิจัยทำการทดลอง โดยให้กลุ่มทดลอง ม.๒/๑๓ เข้าร่วมโปรแกรมพุทธสันติวิธีมีผู้วิจัยเป็นผู้นำเสนอกิจกรรม ตั้งแต่วันที่ ๓ มกราคม ๒๕๕๗ ถึงวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ รวมทั้งสิ้น ๑๑ ครั้ง สัปดาห์ละ ๒ ครั้ง ครั้งละ ๕๐ นาที จัดกิจกรรมทุกวันอังคารในคาบว่าง และวันศุกร์ในคาบวิชาแนะแนว สถานที่คือห้องเรียนประจำของนักเรียนกลุ่มทดลอง ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมได้รับการเรียนการสอนตามปกติในคาบวิชาแนะแนวโดยอาจารย์แนะแนวประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

๔. ให้นักเรียนทดลองเข้าร่วมโปรแกรมพุทธสันติวิธีและทำแบบสอบถามความคิดเห็นในการเข้าร่วมโปรแกรมพุทธสันติวิธีต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมในแต่ละครั้ง เพื่อผู้วิจัยจะได้นำมาสรุปเนื้อหา และทราบถึงสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้และแนวทางการแก้ปัญหาของนักเรียนภายหลังเสร็จสิ้นโปรแกรมการทดลองในแต่ละครั้ง

๕. เมื่อผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามที่กำหนดแล้ว ผู้วิจัยนำแบบวัดการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้วัดก่อนการทดลอง มาวัดกับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ภายหลังการทดลอง (Post-test)

๖. นำคะแนนจากแบบวัดการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมาวิเคราะห์เปรียบเทียบก่อนและหลังการทดลองและวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

๗. นำข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นในการเข้าร่วมโปรแกรมพุทธสันติวิธีต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งของกลุ่มทดลองในแต่ละกิจกรรมมาสรุปเนื้อหาและสรุปข้อเสนอแนะจากการเข้าร่วมโปรแกรมพุทธสันติวิธี

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

๑. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย จังหวัดสงขลาภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๖ จำนวน ๑๔ ห้องเรียนรวมนักเรียนทั้งหมด ๕๘๘ คน

๒. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย จังหวัดสงขลาภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๖ ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ห้องเรียนที่มีค่าเฉลี่ยของแบบวัดการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีต่ำสุด จำนวน ๒ ห้อง แล้วสุ่มจำแนกกลุ่ม (Random Assignment) จัดให้เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ ๒๕ คน

ขอบเขตการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

๑. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ โปรแกรมพุทธสันติวิธี
๒. ตัวแปรตาม ได้แก่ การแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี

ผลการวิจัย

๑. โปรแกรมพุทธสันติวิธีที่ผ่านการตรวจสอบความตรงจากผู้เชี่ยวชาญ เมื่อนำมาใช้กับกลุ่มทดลองสามารถพัฒนาการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี โดยกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมพุทธสันติวิธีมีการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๒. โปรแกรมพุทธสันติวิธีที่ผ่านการตรวจสอบความตรงจากผู้เชี่ยวชาญ เมื่อนำมาใช้กับกลุ่มทดลองสามารถพัฒนาการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี โดยกลุ่มทดลองที่เข้าร่วม

โปรแกรมพุทธสันติวิธีมีการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี หลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมพุทธสันติวิธี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

อภิปรายผล

โปรแกรมพุทธสันติวิธีต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดพื้นฐานเชิงรับ แนวคิดพื้นฐานเชิงรุก และแนวคิดพื้นฐานแบบคู่ขนานของ (พระมหาพรหมมุนี, ๒๕๕๔) ช่วยให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งรู้จักให้อภัย ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา สามารถควบคุมตนเอง เคารพยกย่องให้เกียรติซึ่งกันและกันทั้งทางกาย วาจาและใจ ให้อยู่ร่วมกับเพื่อนอย่างมีความสุขโดยอภิปรายตามแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี ดังนี้

แนวคิดพื้นฐานเชิงรับ เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งในบริบทของพุทธสันติวิธี ประกอบด้วยหลักขันติธรรม และหลักอนัตตา จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจอารมณ์ ความคิดของตนเอง และยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนไม่ยึดความคิดของตนสำคัญเหนือความคิดของเพื่อน สามารถควบคุมอารมณ์ของตนโดยไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาเมื่อต้องเผชิญกับความขัดแย้ง ผลการวิจัยพบว่านักเรียนสามารถนำแนวทางการแก้ปัญหาหรือข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมไปปรับใช้เมื่อเกิดความขัดแย้ง อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

แนวคิดพื้นฐานเชิงรุก เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งในบริบทของพุทธสันติวิธี ประกอบด้วย หลักการธรรม และหลักสามัคคีธรรม เป็นแนวคิดที่สอนให้นักเรียนรู้จักการเคารพ ยกย่อง ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เกิดความสามัคคี สามารถวางแผนแก้ปัญหาโดยไม่เอาเปรียบ หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ให้งานออกมาประสบความสำเร็จ อยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนสามารถนำแนวทางการแก้ปัญหาหรือข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมไปปรับใช้เมื่อเกิดความขัดแย้ง อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

แนวคิดพื้นฐานแบบคู่ขนาน เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งในบริบทของพุทธสันติวิธี ประกอบด้วย พรหมวิหารธรรม อปริหานิยธรรม สาราณียธรรม สังคหัตถุธรรม และหลักศีล ๕ เป็นแนวคิดที่สอนให้นักเรียนมีความปรารถนาดีกับเพื่อน ช่วยเหลือเพื่อนให้พ้นจากความทุกข์ และยินดีเมื่อเพื่อนมีความสุข ร่วมมือกันทำงานกลุ่มกับเพื่อนอย่างมีความสุข มีน้ำใจ คิดแต่สิ่งที่ดีๆ ประโยชน์ สื่อสารกันด้วยวาจาที่ไพเราะ แสดงออกทางกายเหมาะสม และไม่สร้างปัญหาให้เพื่อน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนสามารถนำแนวทางการแก้ปัญหาหรือข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมไปปรับใช้เมื่อเกิดความขัดแย้ง อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

สรุปได้ว่าโปรแกรมพุทธสันติวิธีสามารถนำมาพัฒนาการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ในการสร้างความเข้าใจ ทราบถึงประโยชน์ และแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี ที่สามารถนำไปปรับใช้เมื่อเกิดความขัดแย้ง เพื่อให้นักเรียนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในโรงเรียนและออกไปสู่สังคมใหม่ในอนาคตได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

๑. จากผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีสูงขึ้น แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมพุทธสันติวิธีสามารถพัฒนาการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ได้ ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้นำโปรแกรมพุทธสันติวิธีไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ที่มีเจตคติและมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง และควรมีการเผยแพร่โปรแกรมพุทธสันติวิธีให้กับอาจารย์ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดโปรแกรมพุทธสันติวิธีให้กับนักเรียนโรงเรียนอื่นๆ ต่อไป ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีเพิ่มขึ้น และจะส่งผลให้พฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาความขัดแย้งลดลงตามไปด้วย

๒. การให้ข้อมูลป้อนกลับทำให้นักเรียนเรียนรู้พฤติกรรมที่พึงประสงค์ ที่ควรแสดงออกไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็น การแสดงบทบาทสมมติ และการร่วมมือกันทำกิจกรรมกับเพื่อนในกลุ่ม ดังนั้นผู้ที่จะนำโปรแกรมไปใช้ควรคำนึงถึงความสำคัญของการให้ข้อมูลป้อนกลับด้วย

๓. ในการดำเนินโปรแกรมพุทธสันติวิธี ได้มีข้อตกลงถึงการมาตรงต่อเวลา มีมนุษยสัมพันธ์ แสดงออกถึงการเป็นมิตร มีบุคลิกภาพยิ้มแย้มแจ่มใส อยู่ในบรรยากาศอบอุ่น เป็นกันเอง พูดจาไพเราะ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น มีความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง ดังนั้นผู้ที่จะนำโปรแกรมพุทธสันติวิธีไปใช้ ควรทำข้อตกลงถึงบทบาทของการเข้าร่วมกิจกรรม จะช่วยให้นักเรียนร่วมมือกับการเข้าร่วมกิจกรรมส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้

๔. ในการใช้โปรแกรมพุทธสันติวิธีต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรต่างๆ จนเกิดความเข้าใจ ช่วยให้การทำกิจกรรมในแต่ละครั้งเกิดผลดียิ่งขึ้น ดังนั้นผู้ที่จะนำโปรแกรมนี้ไปใช้ ควรศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนได้ตรงตามเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรทำวิจัยและติดตามผลหลังเข้าร่วมโปรแกรมพุทธสันติวิธีของนักเรียนที่ผ่านการเข้าร่วมโปรแกรมฯ เพื่อดูความคงทนของพฤติกรรมและพัฒนาการการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีของนักเรียน

๒. ควรมีการศึกษาโปรแกรมพุทธสันติวิธีเพิ่มเติม โดยนำไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ หรือนักเรียนวัยรุ่นในโรงเรียนอื่นๆ เพื่อดูพัฒนาการการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี ซึ่งจะได้หาแนวทางแก้ไขการแก้ปัญหาความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสมต่อไป

๓. โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่รับนักเรียนมาจากชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ซึ่งมีความหลากหลายในด้านต่างๆ ควรจะนำโปรแกรมพุทธสันติวิธีไปใช้ เพื่อให้นักเรียนทราบว่าเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น ควรจะแก้ปัญหานั้นอย่างไรจึงจะเหมาะสม

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑.**

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. ๒๕๕๑.

พระมหาพรหมมหาโส(นิธิบุญยากร). **พุทธสันติวิธี: การบูรณาการหลักการและเครื่องมือ**

จัดการความขัดแย้ง.กรุงเทพมหานคร: บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด. ๒๕๕๔.

ราชกิจจานุเบกษา. ๒๕๕๖. เล่ม ๑๒๐ตอนที่๕๕ก, หน้า ๒๔. ๒๕๕๙. เล่ม ๑๒๓ตอนที่๑ ก,หน้า

๑๗

วิทยากร เชียงกุล. **จิตวิทยาวัยรุ่น: ก้าวข้ามปัญหาและพัฒนาศักยภาพด้านบวก.**

กรุงเทพมหานคร: สายธาร. ๒๕๕๒.

สันต์ ศัลยศิริ. **E.Q.บริหารอารมณ์อย่างฉลาด/ ทีมงานจิตวิทยา.พิมพ์ครั้งที่ ๓.** นนทบุรี:

สำนักพิมพ์คบา พับลิชชิง เวอร์กส. ๒๕๔๘.